

ОСОБЛИВОСТІ ГАЗЕТНОГО ІНТЕРВ'Ю ЯК РІЗНОВИДУ ТЕКСТУ ТА ДИСКУРСУ

Оксана Яремчук

Аспірант, викладач кафедри іноземних мов для природничих факультетів, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (УКРАЇНА), 58000, м.Чернівці, вул. Коцюбинського, 2, e-mail: bankruptcyhchv@gmail.com

UDC: 371.315: 81 '367

ABSTRACT

The object of the current research is linguistic and extra-linguistic characteristics of the newspaper interview as a type of text and discourse. Focus on the linguistic status of interview genre presupposes the distinction of main language typological features of its own. In the sphere of linguistics interview is viewed as the dominant strictly regulated genre form based on the dialogical interaction of two communicants (author and recipient), expressed in the text with the help of modally motivated interviewer's and respondent's speech in the close interrelation with their questions and answers. Discursive nature of the interview is disclosed due to the extralingual means influencing the course of the interview and the choice of lexical and syntactic language means of the participants.

Key words: interview, text, discourse, linguistic and extra-linguistic characteristics, dialogical form, interviewer, respondent.

Об'єктом дослідження є лінгвістичні та екстралінгвістичні характеристики газетного інтерв'ю як типу тексту та дискурсу. Зосередженість уваги на лінгвістичному статусі мовного жанру інтерв'ю передбачає визначення головних лінгвістичних типологічних характеристик цього жанру. В мовознавстві інтерв'ю розглядається як домінуюча жорстко регламентована жанрова форма, що базується на діалогічній взаємодії двох мовних суб'єктів (автора і реципієнта), виражених у тексті за допомогою модально зумовленого мовлення інтерв'юєра й мовлення респондента на основі тісного зв'язку запитань і відповідей. Дискурсивна природа інтерв'ю розкривається за допомогою позамовних факторів, які впливають на перебіг комунікативного акту та зумовлюють вибір лексичних та синтаксичних мовних засобів учасниками розмови.

Ключові слова: інтерв'ю, текст, дискурс, лінгвістичні та екстралінгвістичні характеристики, діалогічна форма, інтерв'юєр, респондент.

Сучасне мовознавство характеризується підвищеною увагою дослідників до комунікативно-прагматичного аспекту текстів, який пов'язаний з їх створенням та функціонуванням як одиниць комунікації згідно з прагматичними правилами та метою інформування (Ю.Б.Корнева, Г.Г.Почепцов, Т.В.Радзієвська). Така наукова тенденція пояснює особливості лінгвістичного дослідження текстів преси різних жанрів (М.В.Бутиріна, А.В.Кікало, Т.І.Краснова), що полягають у вивченні їх соціальної комунікативної та прагматичної значущості.

Текст – цілісна семіотична форма психомовленнєвої людської діяльності, концептуально і структурно організована, діалогічно вбудована в інтеріоризоване буття, семіотичний універсум етносу або цивілізації, що слугує прагматично спрямованим посередником комунікації [9, с.32].

У ході дослідження було проаналізовано 640 текстів-інтерв'ю, відібраних методом суцільної вибірки з англомовних газет "The Guardian" 2014р. (320текстів) і "The Independent" 2014р. (320текстів) під рубрикою «Life and style».

Дискурс (від. франц. discours – мовлення) – зв'язний текст у його сукупності з екстра-лінгвістичними – прагматичними, соціокультурними, психолінгвістичними та іншими факторами; мовлення, що розглядається як цілеспрямована соціальна дія, як компонент, який бере участь у взаємовідносинах людей та в механізмах їх свідомості (когнітивних процесах). Дискурс – це мовлення "занурене в життя" [1, с. 136–137].

Перш ніж віднести інтерв'ю до певного виду дискурсу, раціональним буде дати визначенню терміну «інтерв'ю» та вияснити, чи володіє воно основними ознаками тексту.

Інтерв'ю активно досліджується в журналістиці, де постає і як жанр публіцистики, і як емпіричний метод збору інформації. Академічний тлумачний словник української мови подає таке визначення інтерв'ю:

1. Розмова журналіста з політичним, громадським або іншим діячем з актуальних питань, призначена для опублікування у пресі, передачі по радіо, телебаченню (жанр публіцистики).

2. Запитання за спеціально підготовленою програмою, які ставляться до представників певної соціальної групи [5, с.219].

У лінгвістиці інтерв'ю розглядається як особливий вид комунікації. Інтерв'ю сьогодні визначається як жанр публіцистики, що є розмовою журналіста з політичним, суспільним або іншим діячем з актуальних питань [3, с. 65].

Інтерв'ю вивчалось як жанр текстів масової комунікації (В.Д.Пельт, М.П.Подольян, Т.В.Шумиліна) та метод отримання інформації (В.Б.Кеш, Ш.Ж.Стюарт). На матеріалі англomовної преси визначалися прагмалінгвістичні аспекти (А.О.Харківська), прагматичні ознаки структури та семантики (Г.П.Апалат) текстів жанру інтерв'ю. Предметом досліджень були також окремі лінгвістичні та соціологічні риси англomовних інтерв'ю в телевізійних та радіопрограмах (К.Ілай, Д.О'Конел), дискурсивна модель англomовного радіоінтерв'ю (Н.В.Василенко). На матеріалі німецької мови аналізувалися синтаксичні особливості радіоінтерв'ю (А.Ф.Архіпов), російської мови – мовленнєва інерція в усних інтерв'ю (І.М.Прохогіна), французької – розподіл ролей та мовленнєва поведінка учасників усних інтерв'ю-досліджень (С.Пекарек), семантико-прагматичні ознаки радіоінтерв'ю (Г.В.Свіщев).

Розглянемо інтерв'ю діалогічної форми. В тексті – інтерв'ю, що аналізується, внутрішньо текстові зв'язки забезпечуються наступними формально - лінгвістичними засобами: референцією, а саме анафорою.

У репліці респондента чітко прослідковується анафорична референція:

At the beginning of every year, I make goals, and this year I felt strongly I wanted to get involved with a charity. Unicef approached me that very day. [11]

У другому реченні іменник «charity» детермінується вказівним займенником «that», посилаючись на попередній контекст.

Іншим прикладом анафори, яка повертає масового адресата до попередньої репліки респондента про спокійну домашню атмосферу, є наступне запитання інтерв'юера:

-Is it like this every day?[11]

Ще один вказівний займенник (this) замінює не лише одне поняття (слово), а всю ситуацію, щойно описану респондентом.

Одним з проявів внутрішньо текстового зв'язку є субституція, яка в наступному реченні представлена прономіналізацією:

«At least this way I can put up pictures that mean something to me instead of the dreadful ones you don't want out there» [11]

Неозначений займенник "ones" має той самий референт, що й іменник «pictures». Таким чином, респондент використовує можливість варіювання способів номінації предмету розмови.

Поряд з вищезгаданими засобами внутрішньо текстового зв'язку у тексті-інтерв'ю використовується синтагматично відновлюваний еліпсис, що дозволяє неповному реченню відновитися до структурно повного аналогу завдяки наявності відповідного лінгвістичного контексту. У наступному прикладі він має місце у питально - відповідній діалогічній єдності:

-Is Transformers a dirty word in your house? [11]

-No, not at all! [11]

Репліка відповідача може бути реконструйована до структурно повної моделі відповідності, що уможлиблюється попереднім контекстом, а саме:

No, Transformers is not a dirty word in my house at all! [11]

Формально-лінгвістичний зв'язок у тексті підтримується з'єднувальними елементами між реченнями (тобто кон'юнктами), в першу чергу, сполучниками: в наведеному прикладі зв'язність між реченнями забезпечується сполучниками, що виражають відношення протиставлення: *but, instead, when*, як наприклад у:

-There was no way I was going to win with critics, but I saw it as an opportunity [11].

- At least this way I can put up pictures that mean something to me instead of the dreadful ones you don't want out there [11].

Крім того, когезія в тексті представлена ізотопією, або тематичною єдністю, тобто наявністю однієї теми та основної думки. У проаналізованому інтерв'ю мова йде про те, як успішна британська модель здійснила благодійну поїздку до Камбоджи, будучи повністю задоволеною своїм теперішнім життям:

-At the beginning of every year, I make goals, and this year I felt strongly I wanted to get involved with a charity».

-My team got an email saying they'd like me to go to Phnom Penh to support Soccer Aid. It felt like fate [11].

У текстовому фрагменті також спостерігаються слова та вирази, що відносяться до однієї тематичної групи: *charity, Unicef, aid, support, donation, charitywork, slum*. У такому випадку прийнято говорити про лексичну когезію.

До змістовних параметрів, що характеризують інтерв'ю як текст, тобто лінгвістичну одиницю вищого рівня, можна віднести такі параметри когерентності, як інтенціональність. Автор інтерв'ю ставить перед собою мету дізнатись мотиви, з яких респондент поїхала у небезпечну подорож до Камбоджи.

Така ознака когерентності як акцептабельність або наявність аудиторії, у нашому випадку - масового адресата, також характеризує інтерв'ю як текст.

Текст досліджуваного інтерв'ю, безумовно, є інформативним, оскільки у репліках-відповідях респондента міститься ситуативність, яка формується набором визначених лексичних одиниць, об'єднаних загальною тематикою («charity»). Ситуативність дозволяє вписувати текст в формат спілкування, роблячи його релевантним для комунікантів.

Отже, проаналізоване інтерв'ю характеризується когезією, яка реалізується за допомогою референції, субституції, еліпсису, кон'юнкції та ізотопії; а також когерентністю, яка включає в себе такі текстові категорії, як інтенціональність, акцептабельність, ситуаційність та інтертекстуальність.

Усі перераховані ознаки властиві для інтерв'ю, що дозволяє говорити про нього як про цілісну текстову одиницю, тобто досліджуваний фрагмент є текстом. Описуючи інтерв'ю як текст, необхідно зазначити, що воно відноситься до усного типу тексту, оскільки там наявні егоцентричні елементи, типові для усного мовлення, а саме:

Займенники 1-ї особи «I» (наприклад «I don't know» [11])

Слова *yes, no* та вирази «no, not at all», «for sure», що служать для згоди або незгоди.

Слова-інтенсифікатори *really, strongly, quite, incredibly*: «I worked really hard», «the trip was incredibly humbling», «I felt strongly» [11].

Відповідно до загальноприйнятої класифікації тексти поділяються на монологічні та діалогічні. Діалог визначається як одна з форм мовлення, при якій кожне висловлювання адресовано співрозмовнику і є обмеженим безпосередньою тематикою [12]. Наприклад, інтерв'юер запитує модель про те, як її приватні фото та приватні зйомки в інтернеті сприяють її іміджу

-Youspendalotoftimeonyourowncamera. How big's Instagram for you? ...[11]

-But doesn't that feed the machine? [11]

На цю репліку респондентка дає відповідь, не ухиляючись від теми розмови: «*For sure, but it's strategic*» [11].

Основною комунікативною одиницею діалогу є діалогічна єдність, до складу якого входять дві репліки. За позицією у діалогічній єдності розрізняють два типи реплік: ініціальні (репліки інтерв'юера) та реактивні (репліки респондента). В основі вищезгаданого інтерв'ю лежить діалог, а значить, інтерв'ю представляє собою текст у діалогічній формі. Таким чином, інтерв'ю визначається як інституційна взаємодія з чітко визначеними роля-

ми інтерв'юера та респондента: перший координує хід розмови, роль другого – достатньо пасивна та зводиться до надання бажаної інформації через відповіді на поставлені питання. Однак, слід зауважити той факт, що суттєвою відмінністю професійного інтерв'ю від повсякденного діалогу є присутність аудиторії, масового адресата, якому і призначена отримана інформація [2, с.143].

Аналіз текстів - інтерв'ю, а також існуючі праці у досліджуваній сфері, розглядають інтерв'ю одночасно і як письмовий газетний текст, і як публічний виступ, тобто комунікативну подію, що відображає всю специфіку мовного спілкування в існуючому типі діяльності [8, с.87]. Тому логічним видається вважати інтерв'ю різновидом газетного дискурсу (а не лише текстом), оскільки останній представляє собою зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними (прагматичними, соціокультурними, психологічними) факторами [6, с.65].

Відомо, що екстралінгвістичні фактори - це знання про світ, думки, установки, цілі мовця, які впливають на вибір мовленнєвих засобів, вірогідність використання тих чи інших лексем, граматичних форм та конструкцій в певній ситуації, а також обстановку, в якій беруть інтерв'ю (формальна/неформальна), професію респондента, його місце проживання, вподобання, хобі.

З цього боку викликає інтерес вивчення фрагменту інтерв'ю з лідером лейбористської партії *Jan Royall of Blaisdon* [12].

На відміну від попереднього, обстановка, в якій відбувається вищезгадане інтерв'ю, – формальна, що зумовлено серйозністю теми розмови, а також використанням нерозмовної та нейтральної лексики, як наприклад: *to change the law, to gain their inheritance, experienced the death, "a burden" on their families* [12].

Якщо в першому випадку, відповіді респондента є короткими, стислими та лаконічними, то у політичному інтерв'ю вони – розгорнуті та детальні; в розповіді відповідача домінують граматично повні, складні речення, наприклад:

-If he had got sicker and had wanted to die, then I know there would have been moments when I would have thought about helping him to die [12].

Це свідчить про високий професійний статус респондента, його освіченість та формальний характер інтерв'ю.

Композиційна структура обох інтерв'ю суттєво відрізняється. Перший комунікативний акт має діалогічну форму, що зумовлює вибір розмовної та дещо зниженої лексики, тоді як інтерв'ю з політиком має форму звіту без використання питальних реплік інтерв'юера.

Композиція останнього інтерв'ю включає заголовок, передтекстову інформацію та безпосередньо сам текст (недіалогічної форми з цитатами прямої мови). Попереднє інтерв'ю містить лише заголовок та основну діалогічну частину, яка складається з реплік інтерв'юера та респондента, нагадуючи за формою та змістом неофіційну побутову бесіду.

Вищесказані приклади інтерв'ю мають і різну стратегію проведення. Лінгвісти виділяють 2 типи стратегій: модальну та дистальну [13]. Модальна стратегія направлена на отримання почуттів, думок, висловлення власної точки зору респондента, ставлення до обговорюваної теми, що прослідковується в інтерв'ю з моделлю *Rosie Huntington-Whiteley*. На це вказують репліки і питання інтерв'юера:

You spend a lot of time on your own camera. How big's Instagram for you? [11]

Do you feel that you're under pressure to do charity work? [11]

Is Transformers a dirty word in your house? [11]

Що ж стосується другого інтерв'ю, то хоча тут відсутні питання журналіста, з реплік респондента очевидно, що інтенція автора направлена скоріше на отримання конкретної інформації про діяльність політика, ніж на розвагу публіки.

Отже, вибір лексики та синтаксичних конструкцій, тема розмови, формальність/неформальність обстановки, композиційна структура інтерв'ю, професійні якості комунікантів свідчать про те, що інтерв'ю є різновидом газетного дискурсу.

Таким чином, розглядаючи інтерв'ю як лінгвістичну одиницю вищого рівня, слід зазначити, що текст інтерв'ю включає в себе також екстралінгвістичні фактори (які перетворюють його на дискурс, а не просто текст): обстановка, в якій має місце акт комунікації, вибір теми інтерв'ю, професія та соціальний статус учасників, вибір стратегії і цілей інтерв'юера, а також знання просвіт, вподобання і думки респондента.

У підсумку, можна зробити висновок, що інтерв'ю – різновид газетного дискурсу діалогічної або недіалогічної форми, що володіє такими внутрішньотекстовими категоріями, як зв'язність та ізотопія, когезія, інтенціональність, акцептабільність, ситуаційність та інтертекстуальність та позамовними факторами.

Саме екстралінгвістичні характеристики трансформують інтерв'ю з текстової одиниці на елемент дискурсу, що розглядається як цілісне складне утворення.

Отже, інтерв'ю постає як трансакційна модель комунікації, що дозволяє всебічно розглянути мовленнєву діяльність адресата й адресанта, врахувати роль вербальних та невербальних засобів в процесі обміну знаннями, широко розуміти ситуацію комунікації. Дискурсивна природа інтерв'ю виявляється у тому, що такий вид комунікації є завершеною одиницею мовленнєвої діяльності з інтегративною функцією, де поряд із лінгвістичними характеристиками існують екстралінгвістичні параметри: учасники комунікації, їх комунікативні ролі, прагматичні настанови, усвідомлення умов спілкування тощо. Організація дискурсу інтерв'ю забезпечується взаємодією двох антропоцентрів: адресатом і адресантом, що виконують різні комунікативні ролі.

Дослідження структурних та лінгвістичних особливостей жанру інтерв'ю як різновиду газетного дискурсу дозволяє розширити сферу лінгвістичного аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Язык и мир человека / Нина Давидовна Арутюнова. – М. : Языки русской культуры, 1998. – 896 с.
2. Ворошилов В. В. Журналистика: учебник. – 2-е изд. — СПб.: Изд-во Михайлова В. А. , 2000. - 360 с.
3. Голанова Е. И. Устный публичный диалог: жанр інтерв'ю / Е. И. Голанова // Русский язык конца XX столетия. – М., 2000. – С. 52–98.
4. Гурочкина А. Г. Языковое общение: когнитивный и прагматический аспекты: учебное пособие. – СПб, 2003. – 119 с.
5. Загнітко А.П., Щукіна І.А. Великий тлумачний словник. Сучасна українська мова [Текст] / А. П. Загнітко, І. А. Щукіна. – Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2008. – С. 219
6. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – М., 1990. – 685с.
7. Левицкий Ю.А. Лингвистика текста: Учеб.пособие / Ю.А. Левицкий. – М.: Высшая школа, 2006. – 207 с.
8. Макаров М. Л. Основы теории дискурса: учебное пособие. – М., 2003. – 354 с.
9. Селиванова Е.А. Основы лингвистической теории текста и коммуникации: монографическое пособие. – К.: ЦУЛ, Фитосоциоцентр, 2002. – 336 с.
10. Реферовская Е. А. Лингвистические исследования структуры текста: учебное пособие / Е. ред. А. В. Десницкая. – М., 1983. – 215 с.
11. Rosie Huntington-Whiteley: The British model on Mad Max, visiting Cambodia for Unicef, and why breakfast has to be green // The Independent. – 2014. – 14 липня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.independent.co.uk/news/people/profiles/rosie-huntingtonwhiteley-the-british-model-on-mad-max-visiting-cambodia-for-unicef-and-why-breakfast-has-to-be-green-9486366.html>
12. Right to die: Labour leader in the House of Lords reveals that she 'would have considered a mercy killing' of her husband Stuart Hercock // The Independent. – 2014. – 30 липня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/right-to-die-labour-leader-in-the-house-of-lords-reveals-that-she-would-have-considered-a-mercy-killing-of-her-husband-stuart-hercock-9613089.html>
13. Orlapubs.org [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://orlapubs.org/ORLAPUBS-L/L81.html>